

EKONOMİ POLİTİK

“Rastgele” Ekonomisi

Erinç Yeldan, 22 Temmuz 2009

Türkiye ekonomisi, küresel dünya ile entegrasyon sürecine dönemin askeri yönetim koşullarında itildiği 1980 yılından bu yana, piyasanın çalkantılı koşullarına tabi kılındı. 1980’lerin ihracata yönelik rekabetçi sanayiler yaratma söylemi ücret gelirlerindeki yoğun daralma ile sonuçlandı. 1989’da kambiyo rejimini kural dışılaştırarak, uluslararası sermaye hareketlerine sınırsız serbesti sağlayan Türkiye, 1990’lar boyunca saman alevi tipi coşkulu – ancak sürdürülemez nitelikli— büyüme ve kriz salınımlarından geçti.

1988, 1994, 1998, 2001 ve sonunda 2008 krizleri boyunca piyasaların “rastgele” koşullarında savrulmakta olan Türkiye, 2000’li yıllara ulusal ekonomisinin yerli ve uluslararası finans kapitalin kaprislerine terkedildiği bir ucuz ithalat ve ucuz işgücü deposu olarak, taşeronlaştırılmış bir sanayi yapısıyla girmektedir.

Büyüme ve kalkınma perspektiflerini piyasanın miyopik, spekülasyon çıkar hesaplarına göre uyarlamış olan Türkiye, artık ulusal ekonomisini istikrarlı büyüme patikasında yönlendirebileceği bütün istikrar aletlerini terketmiş konumdadır. “Enflasyon hedeflemesi merkez bankacılığı”, “dalgalı döviz kuru rejimi”, “özelleştirmeler” “iş gücü piyasasını esnekletirmeyi amaçlayan yeni nesil mikro reformlar” gibi cilalı kavramlar ardına gizlenen yalın gerçek ise, Türkiye’nin yerli ve dış şoklara karşı savunmasız kılınması ve piyasanın “rastgele” kararlarına bağımlı, taşeronlaştırılmış, bir “çevre” (peripheral) ekonomisine dönüştürülmesidir.

Türkiye’nin bu şartlar altında 2008 küresel kriz konjonktürüne “ulusal ekonomisi en şiddetli etkilenen ülke” olarak yakalanmış olması elbette bir rastlantı değildir.

***

Verileri anımsayalım:

- Ulusal ekonomi 2008’in son çeyreğinde yüzde 6.5, 2009’un ilk çeyreğinde ise yüzde 13.8 küçüldü. Söz konusu oran, 1945’ten bu yana Türkiye’nin yaşamış olduğu en şiddetli daralmadır.
- İşsizlik oranı 2000’ler boyunca “istihdamsız büyüme” olgusuyla zaten yüzde 10 düzeyinde seyretmekteydi. 2009’un ilk aylarından başlayarak Türkiye’nin emekçileri krizin etkilerini en yakından yaşayan kesimler oldular. Açık işsizlik yüzde 15’e, umudu kılınmışlarla birlikte hesaplanan “gizli” işsizlik ise yüzde 20’ye çıkmış durumda.
- Devlet bütçesi seçim telaşı ve krizi kısa sürede atlatmaya yönelik hesapsız, “rastgele” yapılan harcamalar ve gerileyen vergi gelirleri sonucunda hızla dengesizliğe itilmekte. Geçtiğimiz yılın ilk altı ayında 2 milyar TL fazla vermiş olan merkezi yönetim bütçesi, bu senenin ilk yarısını 23.2 milyar TL’lik açıkla kapattı.

Hükümet bu gerçekler karşısında telaşla, eski defterleri karıştırma yöntemiyle, KDV ve ÖTV türü dolaylı vergilerle bütçesini dengelemeye çalışmakta. Akaryakıt’ta ve Turizm sektöründe

yüksek çaplı vergi artışlarıyla ekonominin yaz aylarındaki göreceli canlılık konjonktüründen fırsat çıkarmaya çalışılarak günü kurtarmak hedeflenmekte.

***

Kısacası Türkiye, piyasanın rastgele kararları ve finansal yatırımcıların koşullandırmaları altında spekülâtif bir büyüme-kriz sarmalına sıkışmıştır.

Bu koşullar altında, ekonomi idaresinden ve hükümet yetkililerinden gerçekçi bir çözüm üretilmediği gibi, mevcut küresel krizin yapısal niteliklerinin göz ardı edildiği ve hala ciddiye alınmadığı gözlenmektedir. Ekonomi bürokrasisi krizi sanki gelip geçici konjonktürel bir dönem olarak değerlendirmekte ve hatta zaman zaman, “*veriler geriden geliyor; oysa belki de kriz çoktan geride kaldı; bir sabah uyanınca belki de krizi geride bırakmış olduğumuzu farkedeceğiz*” avuntusuyla gün geçirmektedir.

Yaz aylarında sahillerimizde özellikle “amatör” balıkçılar denize açıldıklarında rastlaştıkları kayıklara “rastgele” diye seslenirler. Balıkçıların bu “rastgele” seslenişi, bir anlamda insanımızın denizin sürprizlerle dolu bereketine olan güvenini ve umut dünyasını yansıtır.

Türkiye de 1980’den bu yana katıldığı piyasa ekonomisi serüveninde “rastgele” diye seslenişini sürdürmektedir. Kim bilir belki bir gün “piyasa” ülkemize de bir sürpriz tasarlayacaktır.

Ne diyelim? “*Rastgele Türkiye*”...